

**ÇOCUKLUK ÇAĞINDA GASTROENTERİTLER : 919 Vakanın
İncelenmesi***

Dr. İ. Ethem MÜLAZIMOĞLU**

Dr. Alev HASANOĞLU***

Dr. Enver HASANOĞLU***

Dr. M. Akif ÖZDEMİR***

Ö Z E T :

Temmuz 1980 ve Ağustos 1984 tarihleri arasında, Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk servisine yatan 0 - 16 yaş grubundaki 919 Gastroenteritli hasta retrospektif olarak incelendi.

Vakaların 559'unu erkek çocuklar teşkil etmekteydi. Hastaların % 85'i bir yaş ve altında, % 61'i malnutrisyonlu idi ve % 62'sinin Temmuz - Eylül aylarında yattığı gözlemlendi. Patojen bakterinin % 14.9'unda üretilibildi. 142 vaka eksitus oldu.

S U M M A R Y :

«GASTROENTERITIS IN CHILDHOOD : Analysis of 919 cases». Within July 1980 and August 1984, 919 patients between 0 - 16 years of age who were admitted to the pediatric service of Erciyes University, Faculty of medicine because of acute gastroenteritis were analysed respectively. Five hundred and fifty nine were male. 85 % of patients were younger than one year old, 61 % of patients were with malnutrition and 62 % of patients were observed between July and September.

About 14.9 % of stool cultures grew from bacterial pathogens. One hundred and forty two patients were died.

Akut gastroenteritler çocukluk çağında en sık görülen hastalıklardan olup ölümlü sonuçlanan hastalıklar arasında ilk sıralarda yer almaktadır (1 - 3). Önlenmesi ve tedavisi kolay olmasına

(*) Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi, Pediatri Anabilim Dalı Çalışması.

(**) Pediatri Anabilim Dalı Başasistanı.

(***) Pediatri Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

rağmen toplumun eğitimsizliği kötü hijyen şartları, yetersiz beslenme, kontrolsüz gıda tüketimi ve yetersiz tedavi gibi sebeplerle ülkemizde hala önemli hastalıklar arasında kalmaya devam etmektedir (4).

Bu çalışmada 919 vakanın retrospektif olarak analizi yapılarak, malnutrisyonla birlikte görülme sıklığı, gaita kültürlerinde üreme oranı ve cinsle ilişkisi vurgulandı.

MATERYAL VE METOD :

Temmuz 1980 ve Ağustos 1984 tarihleri arasında çocuk servisine yatan 919 akut gastroenteritli hasta retrospektif olarak incelendi.

Vakaların yaş, cins, geldiği yer ve ay, malnutrisyon derecesi, birlikte görülen hastalıklar, sodyum, potasyum, BUN, hemoglobin değerleri gaita kültürleri, hastanede kalış süreleri, eksitus olan vakalar ve yatış süreleri ve birlikte görülen hastalıklar incelendi.

BULGULAR :

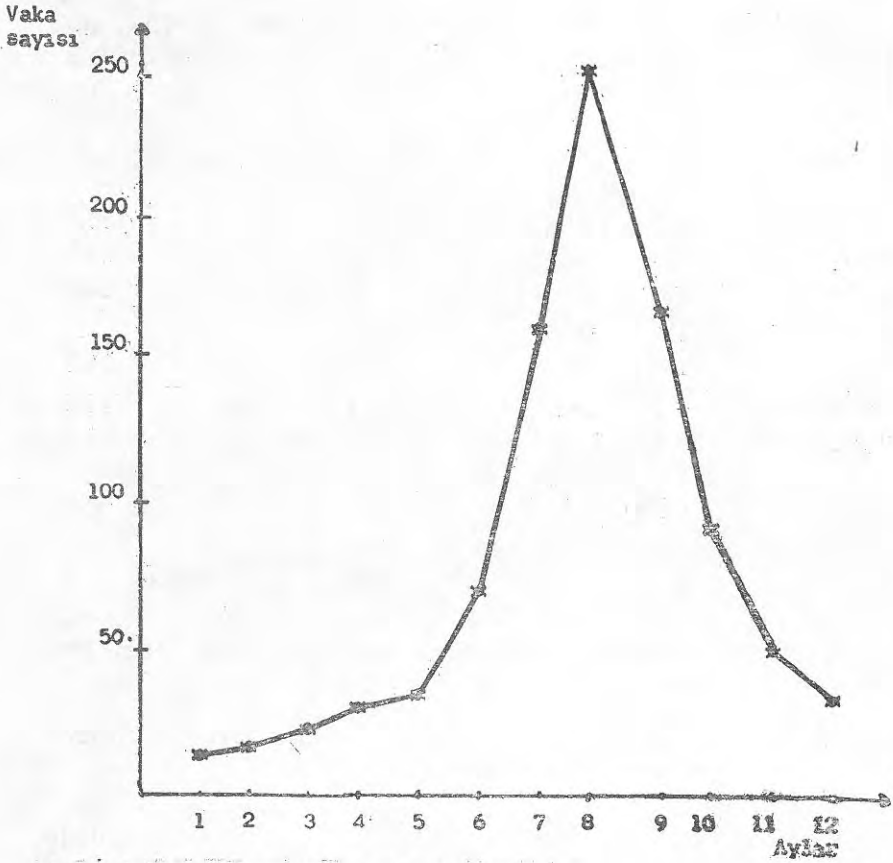
Vakaların 559'u erkek, 360'ı kızdı, % 64'ü Kayseri, % 36'sı ise Kayseri dışından gelmekteydi.

Hastaların % 85,5'i bir yaş ve altındaydı (Tablo 1).

TABLO I : VAKALARIN YAŞA GÖRE DAĞILIMI

Yaş (ay)	Sayı	Yüzde
0 - 3	288	31.3
4 - 6	246	26.8
7 - 12	252	27.4
13 - 24	80	8.7
24 ve üstü	53	5.8
Toplam	919	100.0

Vakaların % 61.9'u Temmuz - Eylül aylarında başvurmuştu (Şekil 1). Hastaların % 61'inde malnutrisyon vardı. Gomez - Doğramacı - Wray sınıflamasına göre vakaların % 29.6'sı birinci, % 41.8'i ikinci, % 18.6'sı üçüncü ve % 10'u dördüncü derecede malnutrisyonlu idi. Akciğer enfeksiyonu % 13.6 vakada, sepsis % 7.9 unda idrar yolu enfeksiyonu % 5.3'ünde görüldü (Tablo II).

Şekil 1 : Vakaların aylara göre dağılımı.

TABLO II : GASTROENTERİTLE BİRLİKTE GÖRÜLEN BULGULAR.

Bulgular	Sayı	Yüzde
Malnutrisyon	560	60.9
Akciğer enfeksiyonu	125	13.6
Sepsis	73	7.9
İdrar yolu enfeksiyonu	49	5.3
İleus	23	2.5
Rikets	20	2.2
Menenjit	12	1.3
DİC	6	0.7
Subdural effüzyon	4	0.4
Toplam	852	92.7

Elektrolit değerleri incelendiğinde % 11'inde hipernatremi, % 13.4'ünde hiponatremi, % 12.3'ünde hiperpotasemi ve % 19.5'inde hipopotasemi vardı (Tablo III).

TABLO III : VAKALARIN Hb, Na, K ve BUN DEĞERLERİ

Hemoglobin	10.4 ve altı	480	56.7
(gr/dl)	10.5 ve üstü	366	43.3
Sodyum	120 ve altı	114	13.4
(meq/lt)	121 - 149	640	75.6
	150 ve üstü	93	11.0
(meq/lt)	3.0 ve altı	165	19.5
Potasyum	3.1 - 5.9	576	68.2
	6.0 ve üstü	104	12.3
BUN	0 - 20	205	402
(mg/dl)	21 - 40	144	28.2
	41 ve üstü	161	31.6

Gaita kültürlerinin % 14.9'unda patojen bakteri üredi. En çok üreyen bakteriler patojen E. coli ve Shigella idi (Tablo IV).

TABLO IV : GASTROENTERİTLİ VAKALARDA GAİTA KÜLTÜRÜ SONUÇLARI.

Kültür Sonucu	Sayı	Yüzde
Patojen E. coli	25	4.0
Shigella	19	3.0
Proteus	15	2.4
Candida	10	1.6
Klebsiella	9	1.4
Salmonella	7	1.1
Staph. aureus	4	0.6
Pseudomonas	5	0.8
Noninvasiv E. coli	538	85.1
Toplam	632	100.0

Vakaların ortalama yatış süresi 5.1 gündü, 142'si eksitus olmuştu (% 15.4). Eksitus olan vakaların % 57'sinde malnutrisyon, % 45.1'inde elektrolit imbalansı, % 26.0'sında sepsis eşlik etmekteydi (Tablo V). Eksitus olan vakalar ortalama 4.3 gün yatmıştı.

TABLO V : EKSİTUS OLAN VAKALARIN BULGULARI

Bulgu	Vaka Sayısı	Yüzde
Malnutrisyon	81	57.0
Elektrolit imbalansı	64	45.1
Sepsis	37	26.0
Akciğer enfeksiyonu	20	14.1
Trombositopeni	12	8.6
Menenjit	8	5.6
İleus	5	3.5
Diğerleri	12	8.6

TARTIŞMA :

Enfeksiyon hastalıkları içinde gastroenteritler gelişmekte olan ülkelerde sağlık ve çevre şartlarının iyi olmamasına bağlı olarak sık görülmektedir (1, 2). Malnutrisyon ve direnci düşüren diğer durumlarla gastroenteritin birlikte olması hem sık görülmesine hem de öldürücü olmasına yol açar (1 - 3). Tıp Fakültesi hastanesi Çocuk Servisinde yedi yılda yatan 9340 hastanın % 25.1'ini akciğer enfeksiyonu, % 16.9'unu ise gastroenteritler teşkil etmekteydi (4).

Gastroenteritlerin süt çocukları arasında yaygın olduğu bilinmektedir (5 - 8). Bu durumu anne sütünün erken kesilmesine bağlayan araştırmacılar vardır (2). Vakalarımızın % 85.5'i de bir yaş ve altındaydı (Tablo I). Anne sütünü ne oranda aldıklarını tesbit etmek mümkün olmadı.

Yazın ve Sonbahar aylarında gastroenterit vakaları artmaktadır (5 - 8). Vakalarımızın % 61.9'unu Temmuz - Eylül aylarında gelmesi bu bulguyu destekler niteliktedir (Şekil 1).

Diğer enfeksiyon hastalıklarında olduğu gibi gastroenteritler de erkekler arasında siktir (5, 7 - 10). Toplumumuzda erkeklerde sık görülme sebebi bir yayında erkek çocuklara verilen önemle açıklanmak istenmekte ise de birçok dış kaynaklı yayında immünolojik mekanizma ile ilgili olarak «X» kromozomunun kızlara göre bir adet eksik olması ile açıklanmaktadır (9 - 11).

Kişinin enfeksiyona karşı direncini azaltan malnutrisyon gastroenterit riskini de arttırır (1, 3, 12). Vakalarımızın % 60'ında malnutrisyon vardı (Tablo II). Malnutrisyonun bölgemizde bu derecede sık görülmesi dikkat çekicidir. Malnutrisyonun gastroenterite karşı direnci azalttığı gibi diğer enfeksiyonların da sık görülmesine neden olacağı düşünülmelidir (13). Malnutrisyonlu vakaların % 70.4'ü ikinci ve daha ağır derecede idi. Ancak dehidrasyona bağlı kilo kaybı ve buna bağlı değerlendirme hatası dikkate alınmalıdır.

Vakaların % 56.7'sinin Hb değerlerinin 10.4 gr/dl ve altında olması beslenme bozukluğunun bir göstergesidir (Tablo III).

Yayınların çoğunda ishalleri vakaların ancak % 18-25'inde ajan patojen tesbit edilebildiği, % 38 kadarının viral olabileceği belirtilmektedir (2, 3, 12, 14). Ekim yapılan 632 vakadan % 14.9 unda ajan patojen tesbit edilebildi, bu düşük değer hastanemizde virus çalışması ve Campylobacter gibi sık görülen bakteri kültürü yapılmamasına bağlı olabilir (Tablo IV).

Hastaların % 15.4'ü eksitus olmuştu. Mortalite oranını iklim ve coğrafi bölgelerin etkilemediği, kalabalık toplum, kötü hijyen ve malnutrisyon gibi hastalıkların etkilediği bildirilmiştir (2, 3). Eksitus olan vakaların % 84'ünde malnutrisyon, % 27 sinde elektrolit imbalansı ve % 16 sında sepsis vardı (Tablo V). Eksitus oranı Türkiye'deki yayınlara uygunluk göstermekteyse de dış yayınlara göre oldukça yüksektir (1, 12).

Ülkemizde gastroenteritler hala önemini korumaktadır. Gastroenterit insidansını ve gastroenterite bağlı ölümleri azaltabilmek için hazırlayıcı faktörlere, halkın inanışlarına ve tedaviye önem vermek gerekir. Beslenme yetersizliği çalışmamızda olduğu gibi önemli bir etkidir. İshallerin büyük bir kısmında elektrolit imbalansı olmadığı ve ağızdan rehidrasyon tedavisiyle düzelebildiği halde halkın yanlış tutum içine girip ishalleri çocuğa su verilmemesi, yanlış geleneksel yöntemlerle tedaviye yönelmesi, hekime geç başvurma vakaların malnutrisyonlu olması ölümleri önemli derecede arttırmaktadır. «Ağızdan rehidrasyon tedavisi» ile elektrolit bozukluğu olan hastaların bile düzeltilebileceği yayınlanmaktadır (2, 15). Bu uygulaması kolay, ağız ve anne - babalara kolayca öğ-

retilebilir tedavi şeklinin yaygınlaştırılması, halkın eğitilmesi, anne sütünün bir yaş altındaki çocuklarda gerekli olduğuna inanarak verilmesi, gıda kontrolünün daha sıkı yapılması ülkemizin bu önemli sorununu çözmek için gereklidir.

KAYNAKLAR

- (1) Evans, N.: Pathogenic mechanisms in bacterial diarrhoea. Clin. Gastroenterol., 8 : 599, 1979.
- (2) Banatuala, J.E.: The role of viruses in acute diarrhoeal disease. Clin. Gastroenterol., 8 : 569, 1979.
- (3) Roy, C.C., Silverman, A., Cozzetto, F.J.: Diarrhoeal disorders. In: Pediatric Clinical Gastroenterology (2. nd ed). Saint Louis, C.V. Mosby Co., 1975, pp : 173-204.
- (4) Göçmen, İ.Y.: 1977-1983 yılları arasında pediatri servisine yatırılan 9340 vakanın analizi. Uzmanlık Tezi, Kayseri, 1985.
- (5) Smith, D.H., Steinhoff, M.C.: Infections due to diarrheagenic Escherichia coli. In: Vaughan, V.C., Mckay, R.J., Behrman, R.E. eds.: Nelson Textbook of Pediatrics (12. ed). Philadelphia, London, Toronto, W.B. Saunders Co., 1979, pp : 769 - 773.
- (6) Vaughan, V.C., Mckay, R.J., Behrman, R.E. eds.: Infections due to Salmonellae. In: Nelson Textbook of Pediatrics. (12 ed.) Philadelphia, London, Toronto, W.B. Saunders Co., 1979, pp : 773-782.
- (7) Smith D.H.: Shigelozis. In: Vaughan, V.C., Mckay, R.J., Behrman, R.E. eds : Nelson Textbook of Pediatrics (12. ed.) Philadelphia, London, Toronto W.B. Saunders Co., 1979, pp : 782-786.
- (8) Hasanoğlu, A., Mülazımoğlu, İ.E., Çocukluk çağı gastroenteritleri. K.Ü. Gevher Nesibe Bilim Haftası ve Tıp Günleri, Kayseri, 11-13 Mart 1982.
- (9) Washburn, T.C., Medearis, D.R., Childs, B.: Sex differences in susceptibility to infections. Pediatrics, 35 : 57, 1965.
- (10) Schlegel, R.J., Bellanti, J.A.: Increased susceptibility of males to infection. Lancet, 2 : 826, 1968.
- (11) Yeşil, M., Gürel, G., Özçalışkan, A.: Son bir yıl içinde kliniğimize yatan akut gastroenterit vakalarının tetkiki, XV. Türk Pediatri Kongresi, İstanbul, 19-24 Temmuz 1976.
- (12) Hasanoğlu, E., Berkel, A.İ.: Acute gastroenteritis in infants. Türk J. Pediatr., 18 : 35, 1976.
- (13) Dağlı, E.: Malnutrisyon ve immun sistem. Katkı, 4, (9) : 900, 1983.
- (14) Gryboski, J. (eds): Diarrhea and malabsorptive disorders of the small bowel In: Gastrointestinal Problems in the Infant., Philadelphia, London, Toronto, W.B. Saunders Co., 1975, pp : 685-737.
- (15) Yurdakök, M.: Ağızdan rehidratasyon tedavisi. Katkı, 4 : 783 1983.